

lääkkäiden laatusuositus 2020–2023 / lausuntokierros
Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/13947/2020

18.6.2020 Irene Vuorisalo

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020 – 2023
Tavoitteena ikäystävällinen Suomi

1 Onko suosituksen pohjaksi esitetty riittävästi tilasto- ja tutkimustietoa ikääntymisestä ja palveluista?

Hoivan laadussa ja määrässä on esiintynyt vakavia rikkomuksia. Luonnoksessa esitettyä tilastollista ja teoreettista tutkimuspohjaa tulee laventaa monimetodisella empiirisellä tutkimustiedolla. Viittaamme ikääntyneiden palvelutarpeita käsitteleviin sosiaalipoliittisiin tutkimuksiin, joita ilman tieto jää kapea-alaiseksi ja järjestelmäkeskeiseksi.

Tiedetään että vajaa viidennes niistä 75 vuotta täyttäneistä, joilla on avuntarpeita päivittäisissä perustoimissa, ja noin neljännes heistä, joilla on avuntarpeita päivittäisten asioiden hoitamisessa, ei saa riittävää apua. Jokapäiväisessä elämässä tarvittavan avun riittämättömyydestä ei ole kyse satunnaisista kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen vaikeuksista vaan yhteiskunnallisesta ongelmasta ja vakavissa tapauksissa perusoikeuksien laiminlyönnistä.¹ Tällaisesta avun riittämättömyydestä käytetään käsitettä hoivaköyhyys.

Ikääntyneiden saaman avun riittävyyttä heidän omasta näkökulmastaan on säännöllisesti määrävuosien välein tarkastelu myös Eläkeliiton yhdessä muiden eläkeläisiä edustavien järjestön kanssa teettämällä haastattelututkimuksella². Tutkimukseen osallistuneiden suomalaisten 55–84-ylivoimaisesti yleisin pelko (lähes 80 %:lla) on oma tai läheisen sairastuminen tai toimintakyvyn menettäminen

Suositukseseen valittu tutkimustieto kertoo enemmän määristä kuin todennetusta koetusta laadusta. Ikääntymistä koskevaa kokemuseräistä ja hoivapolitiittista tutkimustietoa on täydennettävä jatkovalmistelussa.

2. Onko suositukseseen valittu oikeat aihealueet väestön ikääntymisen ja siihen varautumisen sekä palvelujen järjestämisen ja tuottamisen näkökulmista?

Pääosin kyllä, mutta

1 Varautumiseen tarvitaan selvemmät ohjeet

Varautumisessa tulisi jatkovalmistelussa huomioida se, että Ruotsi ja Tanska käyttävät Suomeen verrattuna 1,7-kertaisesti ja Norja jopa 2,6-kertaisesti resursseja vanhuspalveluihin/henkilö. Samaan aikaan Suomen väestö muita Pohjoismaita ikääntyneempi ja muita Pohjoismaita sairaampi.

¹ Ikääntyneiden hoivaköyhyys. Kröger, Teppo; Van Aerschot, Lina; Mathew Puthenparambil, Jiby (2019-04-12)

² Huomisen kynnyksellä 2019 -kyselytutkimus. Kantar TNS Oy:n Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry

2 Kuntoutusta ja sen merkitystä toimintakykyä ylläpitävänä ja toimintakyvyn heikkenemistä ennaltaehkäisevänä toimintana tulee korostaa enemmän

Esitämme kuntoutusta koskevaksi hyväksi käytännöksi lisättäväksi ikäkuntoutukseen erikoistuneen Kuntoutuksen edistämisyhdistyksen yhdessä kuntakumppaneiden kanssa kehittämän Kuntoutusneuvola ehkäisevän ikäkuntoutuksen toimintamallina (lääkäiden kuntoutuksen portaali - Kuntoutusneuvola <http://www.kuntoutusneuvola.info/>)
Mallissa huomio on nimenomaan ennen aikaisen toimintakyvyn rajoittumisen ja siitä aiheutuvan riippuvuuden ehkäisyssä ja kotona asumisen edellytysten ja kuntoutuspalveluiden tarpeen kartoittamisessa.

3. Ovatko suositukset ymmärrettäviä ja tukevatko ne toiminnan uudistamista?

Suositus ei riittävästi tue toiminnan uudistamista. Suomessa vallitsee pitkäkestoinen hoivapalveluiden alirahoitus. Samalla kun laitoshovasta on systemaattisesti luovuttu, ei kotiin annettavien palveluiden resursseja ole vastaavasti lisätty. Samalla on ollut käynnissä laitos- ja kotihoidon tiukentunut kohdentaminen.

Tällaista taustaa vasten tarvitaan kautta linjan esitettyä painokkaampaa suositusta.

4. Tukevatko esille nostetut hyvät käytännöt suositusten toimeenpanoa?

Kannatamme lämpimästi hyvien käytäntöjen levittämistä.

5. Onko laatusuositusten toimeenpanon seuranta mittareineen ja indikaattoreineen riittävä tuomaan esille vaikutuksia?

Suomalaisen vanhustenhoidon ongelmat ovat vakavia, pitkäaikaisia ja monia toimijoita koskevia. Terveyspalvelujen laadun varmistaminen yksin mittareiden perusteella on vaikeaa.

Mittarit eivät itsessään takaa laatua, mutta yksiselitteiset, yhtenäiset valtakunnalliset mittarit yhdessä yksityiskohtaisten sääntöjen kanssa voivat auttaa kehittämään hoitoa. Rinnalle taritaan rekisteriperusteista tietoa. Asiakkaan kokemus on otettava indikaattoriksi muiden rinnalle.

Palvelutuotannon laatuun vaikuttavat myös niiden tuottajien kannustimet. Vanhusten palveluiden laadun sertifiointi voisi olla hyvä kannustin.

Vanhusten palveluiden valvonnassa sen eri muodoissa on kestäättömiä puutteita. Valvonnan vahvistamiseen tulee ottaa voimakkaammin kantaa.

6. Onko suosituksessa jotakin turhaa tai puuttuuko jotakin olennaista?

Asiakkaan näkökulmaa tulee vahvistaa. Potilas- ja asiakasturvallisuuden näkökulmaa tulee vahvistaa. Jatkovalmistelussa olisi hyvä lukea suositusluonnosta rinnan sosiaali- ja terveysministeriön Potilas- ja asiakasturvallisuusstrategian Toimeenpanosuunnitelman 2017-2021 kanssa.

7. Onko jotakin muuta, mihin haluaisit kiinnittää huomiota laatusuosituksessa?

Luku 4: Järjestöjen vapaaehtoistyö

Kansalaistoimintaan osallistuminen tuottaa hyvinvointia ja merkityksellisyyden kokemuksia. Esimerkiksi eläkeläisjärjestöihin kuuluu lähes 300 000 suomalaista. Suositukseen olisi syytä lisätä yhdistysten toimintaedellytysten mahdollistaminen (tilat, toiminta-avustukset jne.).

Tämä on helppo ja vaikuttava tapa tukea iäkkäiden hyvinvointia ja toimintakykyä sekä vähentää yksinäisyyttä. Nimenomaan eläkeläisjärjestöt ovat merkittävä vapaaehtoistyön kanava. Eläkeliitossa lähes 10 000 jäsentä tekee säännöllisesti vapaaehtoistyötä. Muun muassa koronakriisin aikana he antoivat asiointiapua ja monenlaista arjen hyvinvointia ylläpitävää sosiaalista tukea.

Suosituksessa on myös olennaista määritellä selvemmin, minkälaisiin tehtäviin vapaaehtoisia voidaan käyttää. Tietoomme on tullut, että palveluorganisaatioiden niukkojen resurssien vuoksi vapaaehtoisia on voitu yrittää käyttää sellaisiin tehtäviin, jotka ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille kuuluvia.

8. Mitä toivoisit jatkossa laatusuosituksilta?

Suosituksen valmistelua jo alkuvaiheesta lähtien yhdessä iäkkäistä edustavien kansalaisjärjestöjen kanssa.

